

Irati Zubia

JAKINTZARI BEGIRUNEZ

LAGUNTASUNA IRUDITZEN ZAIT SEKULAKO POTENTZIALITATEA DAUKAN HARREMAN MOTA, AKASO HORIZONTALAGOA DELAKO

Amonarena zen etxean bizi da Irati Zubia duela urte batzuk, lagunekin. Donostiako atari zaharren usaina dauka atariak. Zaintza existitzen ez den mundu batean izan nahiko luke zaintzaile eta eskarmenturik ez zaio falta: irribarre zabalaz hartu nau etxean Aste Nagusi betean, sofa urdina eta zentzumenak prest. 14 ditu abuztuak, “93 egingo lituzke gaur amonak”, esan dit.

AMETS ARANGUREN ARRIETA DANI BLANCO / ARGIA CC BY-SA

Donostiar bat Donostiako Alde Zaharrean bizitzen. Geratzen zarete batzuk, orduan.

Bai, bagaude [barreak]. Eta nik errealitate hori argi utzi nahi dut, bestela Eneko Goiari arrazoia ematea izango litzateke. Sei urte daramatzat hemen eta sumatu dut turistifikazioa, baina, aldi berean, ikusten ditut Donostiako Piratak indartsu, Guardetxea okupatu dutela duela gutxi, Birunda ere tarte batez okupatuta egon dela Alde Zaharraren bihotzean... Inportantea iruditzen zait parte hori ere aldarrikatzea. Donostiaren irudi turisti-

fikatuarena aspalditik dator, baina garai hartan ere baziren beste Donostia batzuk eta horiek guztiak presente edukitzea garrantzitsua da. Ez dakit, igual behar dugulako errelatoa osatu gero ekintzari lotu eta gauzak egiten segitzeko.

Filosofiako doktoregaia zara momentu honetan.

Bai, beka bat izan dut lau urtez. *Guay* egon da lanpostu bat edukitzea, baina nahiko lanpostu prekarioa izan da. Doktoregaia naizela esaten dut, baina

langabezian nago oraintxe eta honekin zerikusirik ez duen lan batean hasiko naiz laster.

Badaude tesi bat egiteko erromantikoagoak diren beste bide batzuk, baina ni akademiaren parametroetara egokitu naiz bete-betean: argitalpen bidezko tesi bat egin dut, ibili naiz kongresuetan eta abar. Eta ez da batere mundu samurra. Ziurgabetasun handia dago, aldizkarien mundua gogorra da, oso konpetitiboa eta parametro merkantiletan mugitzen da. Filosofia egiteko oso modu zehatza da; oso zientifikoa.

Irati Zubia Landa

DONOSTIA, 1997

Donostiarra da Irati Zubia. Antiguakoa izanagatik, Alde Zaharrean daramatza azken urteak eta bertan geratzea du desio. Filosofiako gradua eta ikerketa masterra egin eta berehala hasi zuen bide akademiko profesionala doktoregai gisa EHUUn: egia-ostea, gezurra eta hizkuntza-ren filosofiaren inguruko tesia bukatzeko azken zertzeladak besterik ez zaizkio falta. Maite du filosofia, baina literaturaren bueltakoak dira bere testu kuttunenak. *Berria*-n ere ari da egun, zutabegile.

Ez diot utziko filosofoa izateari edo filosofiarekin harremana edukitzeari, baina idealizatzen nuen mundua zen filosofo-ikerlari izatearena eta gerora deskubritu dut akademia gainetik pasa zaidala pixka bat. Nolanahi ere, aberasgarria izan da, noski.

Filosofiarenetik aparte, beste mundu askotan ere bizi zara. Arantza Santesteban eta Iratxe Retolaza elkarrizketatu ditu berriki Itziar Ugartek *Berria*-n eta hori izan omen zen biak elkartzeko aitzakia: ez-ohiko bideak hartu izana. Zirraratik bizi dut gauza berrietan trebatzea. Bai Arantza eta bai Iratxe bidelagun izan ditut horretan, biekoin kointziditu dut ikastaro edo tailerretan. Elkarrizketa horrek ilusioa egin zidan uste nuelako oso gure belaunaldiko kontua zela dispersioa Gustatzen zait bide asko zabalik edukitzea eta nahiko hiperaktiboa naiz zentzu horretan, baina gero kristoren angustia ere ematen dit, egonkortasuna sumatzen dut faltan. Etxean ikusi dudana oso kontrako bidea izan da: gurasoak poztu dira nire bideaz, baina beti dago hor “egin oposizio batzuk” hori.

Angustiak deserosotasunetik asko du. Zer egiten du gehiago horrek, eraiki ala suntsitu? Izan daiteke blokeatzailea alde batetik: deserosotasuna eta horri lotzen zaizkion sentazio eta minak sistemaren tresnak dira, bide normatibora bideratzen zaituzten emozioak dira, lotsa edo beldurra izan daitezkeen bezala. Hala ere, uste dut emozio positiboak lehenesten diren mundu batean bizi garela, joera daukagu gatazka ezabatzeko, botere-harremanak existituko ez balira bezala jokatzeko. Baina mina eta deserosotasuna lehen lerroan jartzea oso eraldatzailea iruditzen zait. Jule Goikoetxeak esaten zuen: “Bakea ez da existitzen, feminismoa bai”. Uste dut deserosotasunari beldurrik ez izateko pista bat dela, hau modu eraldatzaile batean ulertzeko. Emozio deserosoak ere badira amorrua, herra... Eta uste dut horiek badutela sekulako

potentzialitatea. Ni, behintzat, mobilizatzen naute.

***Berria*-ko kolaborazioengatik ezagutuko zaitu jende dezentek. Zaila da aipu edo erreferentziarik gabeko zutaberik topatzea zureen artean.**

[Barreak] Hor badago bizio bat akademiatik heldu zaidana, baina interesgarria iruditzen zaidana. Ilusioa egiten dit, nahiz eta zuri nire zutabea kaka bat iruditu, zuk beste erreferentzia horiek eramateak; “nik esaten dudana agian ez da hain interesgarria, baina begira jende honek zer egin duen”, pentsatzen dut.

Eta balio dit ere umiltasun ariketa bat egiteko, hausteko jenio indibidualaren ideiarekin, ez zaidalako batere gustatzen. Ni neu ez naiz inoiz izango hain originala hutsetik ezer sortzeko, baina uste dut inor ere ez dela. Aitortza ariketa bat ere bada, jakintza disidenteak, adibidez, gure egin ditugulako inongo errespaturik gabe. Begirunea izan behar zaio jakintzari, hemen inor ez da hain azkarrak. Eta gaur egun uste dut hori galdu dela, batez ere etengabe eman behar dugulako gure iritzia.

**“
Zaintzaren ajeak askoz
errazago heldu naiz
ulertzeraz Annie Ernauxen
liburu batekin, ni neu
zerrendatzen hasiko
banintz baino”**

Zein diferentzia dago jakintzaren eta egiaren artean? Betiere kokatuak izanda biak.

Hori da nire tesiko galderetako bat, oraindik ebatzi ez dudana, baina ea... Nik uste egia dela kontzeptu arauemailea. Ez da existitzen egia absoluturik edo egia modu dogmatikoan aurkezteko modurik, niretzat egia kontzeptu bat da, egia dena eta ez dena bereizteko, eta zentzu horretan erabaki ahal izateko zer sinetsi, zer justifikatu, zein muga finkatu... Oinarrizko kontzeptua da, adibidez, fikzioa eta erreallitatea edo uste bat eta jakituria bereizteko, edota salaketa egin ahal izateko.

Eta jakituria iruditzen zait gehiago dela uste pertsonalak baino justifikatua dauden usteen multzoa.

Ni kokatzen naiz –eta tesia ere hortik doa– egia eta jakituria kontzeptuak babestearen alde, iruditzen zaizkit bi kon-

tzeptu oso inportante eta ez ditut zaboretara bota nahi, baina betiere kontuan izanda hori, kokatuak direla.

Zure zutabeetan hiruzpalau gai errepikatzen dira etengabe. Zaintzaren bueltakoa da horietako bat.

Feminismotik gehien zeharkatu nauen gaietako bat da. 16 urterekin deskubritu nuen maitasun erromantikoaren afera edo kosifikazioa. Gerora, nire kasuan, genero arrakala gehien markatu duena zaintzaren lan-kargari lotzen zaiona da, zein mobida den eta zein klase botere dagoen zaintza lanen kargu egiten denaren eta egiten ez denaren artean. Zaintza lanak tokatu zaizkit amonarekin, lagunekin... Gertutasuna eman dit horrek eta *joder*, lezio handia izan da pertsona zaurgarriengandik hain gertu egotea.

Nire errealtatearen parte ere izan dira *señoren* lezioak: amona, ama, izeba... Izebarekin egon naiz oraintxe oporretan eta lezio transfeminista piloa eman dit. Ezkongabea da, 65 urte ditu eta nahi duena egiten du. Ama ez izateak ekarri dio familiako beste guztiez kargu egin behar izatea, baina bizi da heteroarautik kanpo edo horrekiko erresistentzian neurri ba-

tean. Esaten zidan: "Nik orain zertarako behar dut gizon bat, zaintzeko?".

"Nik nahi dut zaindu zaintza existitzen ez den mundu batean", esaten zenuen.

Lore Lujanbiok oso ondo esplikatzen du bere tesian, zaintzaren kontzeptua dagoeneko pixka bat amorfo bihurtu dela, gauza asko izendatzeko erabili izan delako. Badaude zaintza jarduerak –norbaiti gorputza esponjaz garbitzea, jatekoa egitea–, hau da, lan erreproduktibo deitzen zaion hori guztia; baina gero zaintza bera ere bada menpeko toki batetik egiten den lana eta klase harreman bat markatzen duena (emakumeen eta gizonen artekoa).

Gustatuko litzaidake, iraultza transfeminista aurrera eramatea lortzen badugu, klase horiek existitzen ez diren mundu batean zaintzea. Zaintza lanak izango dira, baina ideala izango litzateke menpekotasun hori ezabatutako mundu batean egitea.

Lagunak ere asko ageri dira zure idatzietan. Askotan, amesten duzun familia ereduari lotuta.

Hori bada kritika bat esaten duena feministok kaka gehiegi eman dugula la-

guntasunaren kontzeptuarekin eta akaso esperantza gehiegi jarri dugula laguntasunaren ideia. Laguntasunaren B aldeak erakusten dituzten beste hainbat errealtate ere badaude, Cris Lizarragaren *Best Friends 4Ever* fanzinea, esaterako.

Nik asko goraipatu izan dut laguntasuna, baina uste dut baduela zentzua. Harreman afektiboen zentroan bikotekidea eta horri lotuta familia dugun mundu batean hori deszentralizatzea beste mundu batekin amesteko erronka pertsonal eta politikoa iruditzen zait.

Pertsonalki ere ikusi dut bikotean eta familian zentratzeak ekartzen dituen ajeak. Jende asko zorigaitzeko bizi da eta hori errealtate bat da. Laguntasuna iruditzen zait sekulako potentzialitatea daukan harreman mota. Akaso horizontalagoa delako, akaso oraindik ez ditugulako bulkatu horrenbeste bertan maitasun erromantikoari edo familiari lotzen zaizkion espektatibak...

Nahiko nuke lagunekin bizi etorkizunean. Beldurrak dira: posible izango da? Nahiko dute lagunek nirekin bizi? Joango gara Maialen, Lide eta hirurok eta lortuko dugu hipoteka bat? Ez dakit. Oraintxe bertan nire bizitzaren zentro handia okupatzen du laguntasunak.

Zer datorkizu burura "espazio publiko" esaten badizut?

Niretzat espazio publikoa –eta hau nire lagun antropologo sozial eta psikologo sozialei lapurtzen diet– kontzeptu arauemailea da, balio duena kaleak nola izan beharko lukeen proiektatzeko. Arkitekturetik beretik hasita, kalean egoteko baimentzen diren modu eta gorputzetaraino.

Erabiltzen da askotan proiektu urbanistikoak modu desiragarri batean saltzeko. Eta bueno, *guapo* dago, ez dakit, gustatzen zait bidegorriak egotea edo etorbideak edo bulebarra. Baina, aldi berean, horrek ordena jakin bat ezkututzen du, hegemonikoa, klase jakin bati desiragarri egingo zaiona. Eta batzuentzat desiragarria bada, oztopatzailea ere bada beste batzuentzat: izan gurpildun aulkian zozzelako edo kalea delako zure lan espazioa.

Irati Majuelok kristoren lana egin du espazio publikoaren eta literaturaren arteko harremanari loturiko tesian, paseatzailearen figurari lotua pixka bat.

Zein leku du hor Poliziak?

Espazio publikoaren beste inperatiboetako bat da gatazka ezabatzea, hiritarrak zorientsu bihurtzea. Baina klase harremanak ezin dituzu ezabatu kalea polit

jarriz: Gabonetako argi batzuekin edo fatxada itsusiak homogeneousatuz. Kontua da, orduan behar dituzula kontrol mekanismoak botere-harreman eta gatazka horiek leuntzeko. Seguratsunaren izenean botere harreman asko estaltzen dira: prekarietatea, klase-gatazkak, arrazakeria... Hor Poliziak badu funtzio bat *hiritarren ongizatearen izenean*, eta da gatazka modu errepresiboan kudeatzea, hain zuzen ere. Hori azaleratzen kristoren lana egiten du Txago kolektiboak. Urteak daramatza seguratsunaren diskurtsoaren eta Poliziaren presentzia normalizatu eta naturalizatuaren aurrean kristoren lana egiten. Ohitu gara kalean patruilak eta indarkeria poliziala ikustera.

Txagok indarkeria polizial bizipenak erregistratzeko lana egiten du Donostian eta urtero *Karrikaratu* izena duen txostena argitaratzen du. Txostenak Donostiaren argazki bat erakusten du, hiri eta helmuga turistiko idealaren aurrean kontraste izugarria egiten duena eta hiriaren inguruko informazio asko ematen duena.

Bizitzan oso presente duzun beste mundu bat da literaturarena.

Beti egon naiz literaturarekin kontaktuan. Fantasiatzko mundua izan da txikitatik eta heldutan kode ere bihurtu da. Zutabeetan, adibidez, balio izan dit zailak diren gauza batzuk esateko. Annie Ernauxek ez zuen hitz egiten zaintzaz zuzenean, baina nik ikusten nituen bere istorioak zaintza lanez eta maitasun erromantikoak gainezka, eta horiek dakarten aje eta psikosi guztia. Zaintzaren ajeak askoz errazago heldu naiz ulertzera Annie Ernauxen liburu ba-

tekin, ni neu zerrendatzen hasiko banintz baino.

Edo Manolito Gafotasek esaten duenean “nire aitonak esaten du Carabancheleko lurzorua nazkagarria dela, baina zerua, berriz, munduan den politena”. Irudi literario bat da, baina espazio publikoaz hitz egin dugun guztia hor laburtzen da.

Beste adibide bat heteroaraua eta familia nuklearrari lotua Sara Mesaren *La familia* da. Mesak ez ditu panfleto bat egiten hori esplikatzeke, baina sortzen du istorio bat, atmosfera bat, irudi batzuk... non ikusten duzun familia nuklearraren B aldea eta familia zoriontsua edo haren irudia bermatzeko saiakerak dakarrena.

Literaturarekin duzun harremana irakurle gisakoa da, ala idatzi ere egiten duzu?

Irakurle izan naiz nire bizitzaren gehiengoan. Idatzi ere asko idatzi dut, baina pixka bat gainezka egiten dit batzuetan hainbeste filosofia idatzi behar izan ondok beste ezer idazten jaritzeak. Azken urteetan saretxo bat sortu dut inguruan, hiru lagun gelditzen gara astean behin gure kontuak idatzi eta ariketak egiteko. Eta bai, etorkizun batean gustatuko litzaidake pentsatzea: “Ostras, zer pasako litzateke Iratik orain literatura egingo balu?”. Laster ipuintxo bat aterako da Booktegiaren, hori oraingoz nire aletxoa.

Zein da zeure buruari egin diozun azken promesa?

Azkenekoa izan da lagunekin bizitzeko apustua. Duela ez hainbeste adierazi dut hitzez gertuko lagun batzuekin, “saiautuko gara” esan diogu elkarri. Ez dakigu noiz eta nola, baina saiautuko gara bizia elkarrekin eraikitzen. Betetzen baldin badut agian hori da nire bizitza markatuko duen promesa handienetako bat. ●

**“
Klase harremanak ezin
dituzu ezabatu kalea polit
jarriz: Gabonetako argiekin
edo fatxada itsusiak
homogeneousatuz”**

**Zereal, lekale eta
bazka ekologikoak.**
Salmenta zuzena

info@hazialdeko.eus
621 229 415

HAZIALDEKO
Nafarroako Ekologisten Elkartea
Producción Ecológica Navarra

